

ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՑԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
«ՎԱՆԱՋՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

Հաստատված է ամբիոնի նիստում

ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

ամբիոնի անվանումը

Ամբիոնի վարիչ _____ /Ա.Ա.Հ./

Արձանագրություն № 7

«20» դեկտեմբերի, 2023 թ.

Պ/բ-036- ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

Դասիչ, դասընթացի անվանում

ՌԻՍՈՒՄՆԱՄԵԹՈՂԱԿԱՆ ՓԱԹԵԹ

Մասնագիտություն՝

011401.00.6 – մասնագիտական
մանկավարժություն/ պատմություն

/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/

Կրթական ծրագիր՝

011401.18.6 – Պատմություն

/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/

Որակավորման աստիճան՝

բակլավր

/բակլավր, մագիստրատուրա/

Ամբիոն՝

Պատմության

/ամբիոնի լրիվ անվանումը/

Ուսուցման ձևը՝

հեռակա

/առկա, հեռակա/

Կուրս/կիսամյակ

հեռակա 5-րդ կուրս, 1-ին կիսամյակ

Դասախոս(ներ)՝

Քրիստինե Գասպարյան

/անուն, ազգանուն/

Էլ. [hացե/ներ_gasparyan.kristine@inbox.ru](mailto:gasparyan.kristine@inbox.ru)

Վանաձոր- 2023թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1.	Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում	3
2.	Դասընթացի նպատակը և խնդիրները	3
3.	Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները	4
4.	Դասընթացի կրթական վերջնարդյունքները	...
5.	Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների	...
6.	Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը	...
7.	Ուսումնական աշխատանքները տեսակները	...
8.	Դասավանդման մեթոդներ.....	...
9.	Ուսումնառության մեթոդները	...
10.	Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը	...
11.	Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ.....	...
12.	Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ.....	...
	12.1. Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ	...
	12.2. Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ.....	...
	12.3. Լաբորատոր աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ.....	...
	12.4. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ	...
13.	Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում.....	...
14.	Գնահատում.....	...
	14.1. Ուսանողների գիտելիքների ստուգում.....	...
	14.2. Հարցաշար.....	...
	14.3. Գնահատման չափանիշներ.....	...
15.	Դասընթացի համառոտ նկարագրիչ.....	...

ԲԱՑԱՏՐԱԳԻՐ

1. Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում¹.

«Հայ եկեղեցու պատմություն» դասընթացը կարևորվում է պատմության բնագավառում մասնագետների պատրաստման գործընթացում, ներառված է 011401.18.6- Պատմություն կրթական ծրագրի ուսումնական պլանի «Մասնագիտական» կրթամասում:

2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրները.

2.1. Դասընթացի նպատակն է.

1. Ուսանողներին գիտելիքներ հաղորդել հայ առաքելական եկեղեցու ծագման և կազմավորման, քրիստոնեական ուսմունքի բարոյագիտական սկզբունքների, ազգապահպանության ու հայապահպանության, ազգային-ազատագրական պայքարի ոգեշնչման և հայկական մշակույթի պահպանման գործում հայոց եկեղեցու տեղի ու դերի մասին:

2. Ուսանողներին հիմնարար գիտելիքներ հաղորդել հայ կաթողիկոսների գործունեության, երկրի հասարակական-քաղաքական կյանքում նրանց ունեցած ներդրման, ինչպես նաև առաքելական եկեղեցու՝ որպես հոգևոր կառույցի, համաշխարհային քրիստոնեության համատեքստում ունեցած առնձնահատուկ տեղի և դերի մասին:

3. Ուսանողների մոտ ձևավորել հայ եկեղեցու պատմության այս կամ այն շրջանին բնորոշ առանձնահատկությունները տարբերելու, համեմատության և վերլուծելու կարողություն:

2.2. Դասընթացի խնդիրներն են.

- Ուսանողների մոտ ձևավորել կայուն գիտելիքներ հայ առաքելական եկեղեցու պատմության վերաբերյալ նրա կազմավորման և զարգացման սկզբից մինչև մեր օրերը
- Ուսանողներին սովորեցնել ինքնուրույն եզրահանգումներ կատարել հայ եկեղեցու դերի և գործունեության մասին՝ որպես ազգապահպանության ջատագովի և մշակույթը պահպանողի
- Ամրապնդել ուսանողների կողմից ձեռքբերված տեսական գիտելիքները գործնական իրավիճակային խնդիրներով:

3. Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները.

«Հայ եկեղեցու պատմություն» դասընթացին մասնակցելու կարևոր նախապայման է ուսանողների գիտելիքների և հմտությունների առկայությունը հայոց պատմությունից:

4. Դասընթացը ձևավորում է հետևյալ կրթական վերջնարդյունք(ներ)ը² և

¹ Ներկայացվում է դասընթացի կարևորությունը տվյալ կրթական ծրագրի խնդիրների լուծման հարցում և տեղը ուսումնական պլանում ըստ կրթաբլոկների

² <http://www.vsu.am/karg/ararkayakan-nkaragir-17.pdf>

Լրացվում է «Առարկայի նկարագրի մշակման ռազմավարության» կոմպետենցիաների ցանկին համապատասխան:

Կոմպետենցիաները.

«Հայ եկեղեցու պատմություն» դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողի ակնկալվող վերջնարդյունքներն են.

1. իմանա Հայ եկեղեցու կազմավորման և զարգացման հիմնական փուլերը, հայոց կաթողիկոսների, կաթողիկոսական աթոռների և աշխարհասփյուռ թեմերի գործունեությունը, հայ եկեղեցու դերը միջնադարյան հայ մշակույթի զարգացման և պահպանման գործում, հայ եկեղեցու խաղացած դերը հայ ժողովրդի հասարակական-քաղաքական կյանքում, հայ եկեղեցու նշանավոր գործիչների գործունեությունը և Հայաստանի ազատագրության հարցում նրանց ներդրումն ու ծրագրերը
2. կարողանա նկարագրել հայ եկեղեցու ձևավորման ընթացքը, կառուցվածքը, աստիճանակարգը, դասակարգել հայոց եկեղեցու վերբերյալ տեղեկությունները, նկարագրել հայ առաքելական եկեղեցու պատմության խոշոր իրադարձությունները, ընդունած կարևորագույն որոշումները, համադրել հայոց պատմության և հայ եկեղեցու պատմության առանքային խնդիրները, վերլուծել հայ եկեղեցու նշանավոր գործիչների վարքն ու գործունեությունը տվյալ պատմական ժամանակաշրջանում, համեմատել հայ եկեղեցու զարգացման փուլերն ու դրանց օրինաչափությունները, գնահատել հայ եկեղեցու խաղացած դերը հայ ժողովրդի հասարակական-քաղաքական կյանքում, մշակույթի և հայապահպանության բնագավառում, գնահատել Հայոց Մեծ Եղեռնի, ստալինյան բռնաճնշումների և քաղաքական այլ հալածանքների հետևանքով Հայ եկեղեցու կրած կորուստները
3. կարողանա հասկանալ հասարակական կյանքի վրա կրոնի և եկեղեցու ազդեցությունը
4. ունենա Հայ եկեղեցու պատմությանը վերաբերող սկզբնաղբյուրներին և գիտական գրականության մեջ առկա հիմնական տեսակետների միջև կողմնորոշվելու և քննադատական մոտեցում ցուցաբերելու ունակության:

Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը ձեռք կբերի հետևյալ կոմպետենցիաները.

Ա) Ընդհանրական կոմպետենցիաներ

- վերլուծելու և սինթեզելու ունակություն (**ԳԿ-1**)
- հենքային և ընդհանուր գիտելիքներ (**ԳԿ-3**)
- քննադատության և ինքնաքննադատության կարողություն (**ՄՁԿ-1**)
- բարոյական արժեքներ (**ՄՁԿ-7**)
- հետազոտություններ կատարելու ունակություններ (**ՀԳԿ-2**)
- ուսումնառության կարողություն (**ՀԳԿ-3**)
- ինքնուրույն աշխատելու ունակություն (**ՀԳԿ-5**)

Բ) Առարկայական (մասնագիտական) կոմպետենցիաներ (ԱԿ)

1. ունենա հիմնարար մասնագիտական գիտելիքներ պատմությունից և կարողանա դրանք կիրառել գործնականում (ԱԿ-1)
2. կարողանա կատարել պատմության վերաբերյալ բազմաբնույթ գիտելիքների համակարգում և տեսական վերլուծություն (ԱԿ-2)
3. կարողանա համադրելու պատմական փաստերը և համակողմանի գնահատել երևույթները (ԱԿ-3)

4. կարողանա կոնկրետ տեսական գիտելիքները կիրառել պատմական իրողությունները հասկանալու համար (ԱԿ-6)
5. ամբողջական պատկերացում ունենա պատմական գործընթացների վերաբերյալ (ԱԿ-9)

5. Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների³.

«Հայ եկեղեցու պատմություն» դասընթացից ձեռք բերված գիտելիքներն և հմտությունները շրջանավարտը կարող է կիրառել իր մասնագիտական գործունեության ընթացքում, դպրոցներում, թանգարաններում, հասարակական կառույցներում աշխատելու, պատմության գծով կրթությունը շարունակելու և պատմագիտության բնագավառում գիտական հետազոտություններ կատարելու ընթացքում:

6. Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը

Չափանիշ	Առկա ուսուցման համակարգ	Հեռակա ուսուցման համակարգ
Դասընթացի ընդհանուր աշխատատարությունը (կրեդիտ /ընդհանուր ժամաքանակ)	3 կրեդիտ/90 ժամ	3 կրեդիտ/90 ժամ

Աշխատանքի տեսակը	Ժամաքանակ	Ժամաքանակ
Դասախոսություն		8
Գործնական աշխատանք		
Սեմինար պարապմունք		4
Լաբորատոր աշխատանք		
Ինքնուրույն աշխատանք		108
Ընդամենը		120
Ստուգման ձևը (ստուգարք/ ընթացիկ քննություն/ հանրագումարային քննություն)	ստուգարք	ստուգարք

7. Ուսումնական աշխատանքների տեսակները⁴.

- **Դասախոսությունը** դասախոսի կողմից դասընթացի ծրագրի շրջանակներում գիտական-տեղեկատվական թեմայի վերաբերյալ տրամաբանորեն կառուցված, հետևողական ու պարզ խոսքի շարադրանքն է, որի նպատակն է ուսանողին տալ

³ Նշվում է, թե տվյալ դասընթացի յուրացման, ամփոփման արդյունքում ձեռքբերված գիտելիքները, հմտությունները և կարողությունները աշխատաշուկայի որ բնագավառներում և ոլորտներում կարող է շրջանավարտը կիրառել

⁴ Թողել այն տեսակը, որը տվյալ դասընթացի դասավանդման համար նախատեսված է: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

համապարփակ գիտելիքներ: Դասախոսը վերլուծում, մեկնաբանում է թեմայի առավել կարևոր, դժվար ընկալելի, հանգուցային հարցերը: Դասախոսությունը ուսանողի առջև ուրվագծվող գիտական մի ճանապարհ է, որը նա կարող է միայն անցնել գիտական գրականության ընթերցանության, ուսումնական բնույթի այլ պարապմունքների և ինքնուրույն կատարած աշխատանքների շնորհիվ: Դասախոսը պետք է խթանի ուսանողի ակտիվ իմացաբանական գործունեությունը, նպաստի նրանց ստեղծագործական մտածողության ձևավորմանը: Ուսանողը նույնպես պետք է լինի դասախոսության ակտիվ մասնակից: Ուսանողը դասախոսությունը ներկայանալուց առաջ պետք է ծանոթացած լինի տվյալ դասին ներկայացվող թեմային, որպեսզի կարողանա մասնակցել ուսումնական գործընթացին:

• **Մեմինար պարապմունքները** խմբային պարապմունքների հիմնական տեսակներից է, որի ընթացքում ուսանողը սովորում է բանավոր շարադրել նյութը, պաշտպանել իր տեսակետները և եզրահանգումները: Մեմինարի ընթացքում ուսանողները քննարկում, պատասխանում են թեման, զեկույցները և ռեֆերատները, որոնք հանձնարարել է դասախոսը:

Մեմինարին պատրաստվելու համար անհրաժեշտ է ուսումնասիրել հիմնական և լրացուցիչ գրականություն տվյալ թեմայով: Գրականության ուսումնասիրությունից և համառոտագրումից հետո պետք է կազմել պլան՝ բանավոր պատասխանի համար, ապա մտածել ելույթի բովանդակության հարցադրումների և պատասխանների մասին:

• **Ինքնուրույն աշխատանքը** ուսանողների ուսումնական, գիտահետազոտական աշխատանքն է, որն իրականացվում է դասախոսի առաջադրանքով և մեթոդական ղեկավարությամբ, բայց առանց նրա անմիջական ղեկավարության:

Ինքնուրույն աշխատանքի տեսակներն են՝

- **Գործարար խաղեր** – պայմանական իրավիճակներում սոցիալ-տնտեսական համակարգերի և մարդկանց մասնագիտական գործունեության կառավարման գործընթացների նմանակեղծային մոդելավորում՝ առաջացող հիմնախնդիրների ուսումնասիրման և լուծման նպատակով:
- **Կլոր սեղան** – ինքնուրույն աշխատանքի ձևին բնորոշ է թեմատիկ բանավեճի համադրումը խմբային աշխատանքի հետ:
- **Կոնկրետ իրավիճակների վերլուծություն** – ուսանողների ակտիվ գործունեության կազմակերպման ամենարդյունավետ և տարածված ձևերից մեկն է, որը զարգացնում է մասնագիտական և կեցությանը վերաբերող տարբեր հարցերի վերլուծության կարողությունը:
- **Նախագծերի մեթոդ** – ուսումնաճանաչողական, ստեղծագործական կամ խաղային համատեղ գործունեության տեսակ է, սովորող-գործընկերների միջև, որոնք ունեն ընդհանուր նպատակ և համաձայնեցված միջոցներ՝ ուղղված որևէ խնդրի լուծման կամ որոշակի արդյունքի ձևակերպման:
- **Ինքնուրույն աշխատանք համացանցում** – նոր տեղեկատվական տեխնոլոգիաները կարող են օգտագործվել հետևյալ նպատակներով՝ համացանցում անհրաժեշտ տեղեկատվության որոնման համար, երկխոսություն համացանցում, թեմատիկ ցանցային էջերի օգտագործում:
- **Չեկույց** – որևէ գիտական կամ հետազոտական թեմայի շուրջ կատարած եզրակացությունների, ստացած արդյունքների ներկայացում ուսանողի կողմից:
- **Հարցազրույց** – վերահսկողության միջոց, որը կազմակերպվում է որպես հատուկ զրույց դասավանդողի և ուսանողների միջև՝ կապված այնպիսի թեմայի հետ ինչպիսին

⁵ Թողել այն տեսակը, որը տվյալ դասընթացի դասավանդման համար նախատեսված է: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

կարգապահությունն է, և նախատեսված է հստակեցնել ուսանողների գիտելիքների շրջանակը կոնկրետ թեմայի, հարցի վերաբերյալ:

8. Դասավանդման մեթոդներն են՝⁶ հիմնահարցային դասախոսություն, դասախոսություն-երկխոսություն, դասախոսություն-քննարկում, *թեմատիկ սեմինար*, սեմինար-բանավեճ, գործնական աշխատանք՝ անհատական աշխատանք, գործնական աշխատանք՝ խմբային աշխատանք, ուսուցում գործողությամբ (action learning), իրավիճակային խնդիրների վերլուծություն:

9. Ուսումնառության մեթոդներն են՝⁷ մտքերի քարտեզագրում, թիմային քննարկում, իրադրությունների վերլուծություն, հետազոտության արդյունքների վերաբերյալ եզրակացության ներկայացում, աշխատանք տեղեկատվական համակարգերում:

---

⁶ Ներկայացված են օրինակներ: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

⁷ Ներկայացված են օրինակներ: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

10. Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը՝ ըստ բաժինների և թեմաների⁸.

h/h	Թեմա (բաժին)	Ուսումնական աշխատանքի ժամաքանակն ըստ տեսակների				
		դասախոսություն	սեմինար պարամլներ	գործնական աշխատանք	լաբորատոր աշխատանք	Ինքնուրույն աշխատանք
1.	Քրիստոնեության ընդունման նախադրյալները Հայաստանում: Քրիստոնեության ընդունումը Հայաստանում որպես պետական կրոն	2				
2.	Հայոց եկեղեցին 4-5րդ դարերում: Հայոց եկեղեցին 6-8-րդ դարերում	2				
3.	Հայոց եկեղեցին Բագրատունյանց թագավորության շրջանում	2				
4.	Հայոց եկեղեցին Կիլիկիայում: Կաթողիկոսության վերահաստատումն Էջմիածնում	2				
5.	Հայոց եկեղեցին ռուսական տիրապետության հաստատումից հետո: Յարիզմի գաղութային քաղաքականությունը: Հայոց եկեղեցին առաջին աշխարհամարտի նախօրյակին և տարիներին:		2			
6.	Հայոց եկեղեցին Հայրենական Մեծ պատերազմի տարիներին: Հայոց եկեղեցին և Սփյուռքը: Հայոց եկեղեցին արդի փուլում		2			
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		8	4			90

11. Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ

h/h	Անվանումը/հեղինակ	Հրատարակության տարի
-----	-------------------	---------------------

⁸ Նման է օրացուցային պլանին

Պարտադիր գրականություն (ՊԳ)		
1.	Մաղաքիա Օրմանյան, Ազգապատում, հատոր Ա-Գ,	Բեյրութ, 1959, 1960, 1961
	Մաղաքիա արքեպիսկոպոս Օրմանեան, Հայոց եկեղեցին,	Երևան, 1993
	Յուսիկ վարդապետ Մովսիսեան, Հայաստանեայց առաքելական Ս. եկեղեցոյ պատմութիւն,	Էջմիածին, 2008
	Վարդանյան Վրեժ Մկրտչի, Հայոց եկեղեցին վաղ միջնադարի քաղաքական խաչուղիներում,	Վաղարշապատ, 2005
	Պետրոսյան Եզնիկ քահանա , Հայ եկեղեցու պատմություն, մաս Ա,	Էջմիածին, 1990
	Տեր-Մինասյան Երվանդ, Հայոց եկեղեցին, ուսումնասօժանդակ ձեռնարկ,	Էջմիածին, 2014
	«Քրիստոնյա Հայաստան» հանրագիտարան,	Երևան, 2002
	Ազաթանգեղոս, Հայոց պատմություն,	Եր., 1987
	Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսներ, հանրագիտարան,	Ս. Էջմիածին, 2008
	Իսկանյան Վ., Հայ-բյուզանդական եկեղեցական հարաբերությունները 4-7-րդ դարերում,	Եր., 1991
	Հակիրճ պատմություն և բացատրություն Հայաստանեայց առաքելական սուրբ եկեղեցու,	Էջմիածին, 2012
	Հայ եկեղեցու սուրբ կաթողիկոսները,	Էջմիածին, 2017
	Հայաստանյայց առաքելական սուրբ եկեղեցի: Քրիստոնեական,	Վանաձոր, 2001
	Մայր Աթոռ սբ Էջմիածնի հասարակական և դիվանագիտական գործունեությունը 1918-1920թթ.	Երևան, 2004
	Ստ. Սուրենյանց, Հայ առաքելական եկեղեցին ստալինյան բռնապետության օրոք,	Երևան, 1994
	Ստեփան Կերտող, Հայ եկեղեցին առաջին աշխարհամարտի տարիներին,	Էջմիածին, 2003
	Վարժապետյան Ներես եպիսկոպոս, Հայոց եկեղեցին և անոր հակառակորդները,	Կ.Պոլիս, վերահրատ. 2014
	«Էջմիածին» հանդես	
	Армянская Церковь: её история, учение, управление, внутренний строй, литургия, литература, настоящее : [На	2005

	основе перевода с франц. 1913 г.] / Архиепископ Магакия Орманян; Современ. примеч. о. Г. Маиляна; Ред. Х. Григорян.	
	Լրացուցիչ գրականություն	
	«Հայ սփյուռք» հանրագիտարան	2003
	Աբելյան Մ., Գևորգ Դ Մեծագործ կաթողիկոս ամենայն հայոց,	Էջմիածին, 2014
	Ագաթանգեղոս, Վկայաբանութիւն Սրբոց Հոփսիմեանց,	Եր., 1996
	Ագաթանգեղոսի պատմութիւն (Գրիգոր Լուսավորչի պատմութիւն),	Պեյրութ, 1995
	Դավիթ Անանուն, Ռուսահայերի հասարակական զարգացումը XIXդդ., հ. 1-3:	Բաքու, 1916
	Ավագ Հարությունյան, Մայր Աթոռ Ս.Էջմիանի հասարակական և դիվանագիտական գործունեությունը 1918-1920թթ.,	Երևան, 2004
	Բալայան Մ., Հայոց Արևելից կողմանց եկեղեցին VI-XVդդ.,	Եր., 2003
	Գարեգին Ա., Կրոնական, աստվածաբանական և հայագիտական երկեր,	Կանադա, 2004
	Գրիգորյան Լ., Հայոց Երուաղեմը,	Եր., 2015
	Դանիելյան Է. Հայաստանի քաղաքական պատմությունը և հայ առաքելական եկեղեցին 6-7-րդ դարերում,	Եչրամ, 2000
	Դավթյան Հ., Մեզ անձանոթ Վարդանանց պատերազմը: Հայաստանյազ առաքելական եկեղեցին և մեր պատմության ընթացքը,	Եր., 2007
	Լեո, Հայ կղերական դիվանագիտությունը,	1934
	Հայաստանյազ ավետարանական եկեղեցին,	Բեյրութ, 1986
	Մանուկյան Աբել քահանա, Հայոց եկեղեցին և Մեծ եղեռնի զոհերի սրբադասման հարցը,	Եր., 2014
	Միքայել Չամչյան, Հայոց պատմություն, հ. 1-3,	Երևան, 1985
	Ն. Մելիք-Թանգյան, Հայոց եկեղեցական իրավունք,	Շուշի, 1903

	Շաքարյան Ս., Նոր Նախիջևանի և Բեսարաբիայի հայոց թեմը,	Էջմիածին, 2014
	Ուլուբաբյան Բ., Հայոց Արևելից կողմանց եկեղեցին և մշակույթը,	Եր., 2001
	Փավստոս Բուզանդ, Պատմություն հայոց,	Եր., 1987
	Փոստաճյան Թ., Հայաստանեայց եկեղեցին եւ միսները,	Լոս Անջելոս, 2002
	«Եկեղեցի և պետություն», միջազգային գիտաժողովի նյութեր	

12. Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ

12.1. Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Թեմա	Ուսումնասիրվող հարցեր	Ժամաքանակ	Գրականություն ⁹
1.	Քրիստոնեության ընդունման նախադրյալները Հայաստանում:	Քրիստոնեության քարոզչությունը Հայաստանում, Սբ. Թադեոս, Սբ. Բարդուղիմեոս, Հայաստանում քր. տարածման նախադրյալները: Քր. Հայաստանում 1-3-րդ դարերում: Հայոց եկեղեցու պատմության պարբերացումը:	1	տե՛ս Մ. Օրմանեան, Ազգապատում, հատոր 1, Հայոց եկեղեցին, Շ. վրդ Մովսիսյան, Հայաստանեաց առաքելական սուրբ եկեղեցու պատմություն
2.	Քրիստոնեության ընդունումը Հայաստանում որպես պետական կրոն	Քրիստոնեության ընդունումը Հայաստանում որպես պետական կրոն, Հայոց արքունիքի դարձը, հեթանոսական տաճարների կարծանումը, Գրիգոր Լուսավորչի ձեռնադրությունը և գահակալությունը	1	տե՛ս Մ. արքեպիսկոպոս Օրմանեան, Ազգապատում, հատոր 1, Եզնիկ Պետրոսյան, Հայ եկեղեցու պատմություն
3	Հայոց եկեղեցին 4-5րդ դարերում:	Հայ եկեղեցու նվիրապետության կազմավորումը: Հայոց եկեղեցին դավանաբանական դիրքորոշման շրջանում, Նիկեայի և Կ.Պոլսի ժողովները: Հայոց եկեղեցին Գրիգոր Լուսավորչի հաջորդների օրոք: Ներսես Մեծի կաթողիկոսությունը: 354թ. Աշտիշատի ժողովը: Գրերի գյուտը և հայ եկեղեցու	1	տե՛ս Մաղաքիա արքեպիսկոպոս Օրմանեան, Ազգապատում, հատոր 1, Վարդանյան Վ., Հայոց եկեղեցին վաղ միջնադարի քաղաքական խաչուղիներում,

⁹ Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

		<p>հայացումը: 431թ. Եփեսոսի տիեզերական ժողովը և հայոց եկեղեցին: 5-րդ դարի ազատագրական պայքարը և հայոց եկեղեցին:</p> <p>Քաղկեդոնի ժողովը, պայքարը քաղկեդոնականության դեմ</p>		
4	Հայոց եկեղեցին 6-8-րդ դարերում:	<p>Դվինի 506թ. ժողովը և հայ եկեղեցու դավանաբանական դիրքորոշման հաստատումը, պայքարը նեստորականության դեմ, Դվինի 554թ. ժողովը, Հայ և վրաց եկեղեցիների բաժանումը, 607թ. Դվինի ժողովը, Հայ եկեղեցին արաբաբյուզանդական հակամարտության առաջին փուլում, Հայ եկեղեցու պայքարը աղանդավորական շարժումների դեմ: Հայոց եկեղեցին հակաարաբական պայքարի շրջանում: Հայոց եկեղեցին արաբական տիրապետության շրջանում</p>	1	<p>տե՛ս Մաղաքիա արքեպիսկոպոս Օրմանեան, Ազգապատում, հատոր 1, Վարդանյան Վ., Հայոց եկեղեցին վաղ միջնադարի քաղաքական խաչուղիներում, Դանիելյան Է. Հայաստանի քաղաքական պատմությունը և հայ առաքելական եկեղեցին 6-7-րդ դարերում,</p>
5	Հայոց եկեղեցին Բագրատունյանց թագավորության շրջանում	<p>Հայոց եկեղեցին Բագրատունյանց թագավորության 1-ին շրջանում: Հայոց եկեղեցին Բագրատունյանց թագավորության երկրորդ շրջանում:</p>	2	<p>տե՛ս Մաղաքիա արքեպիսկոպոս Օրմանեան, Ազգապատում, հատոր 1, Եզնիկ Պետրոսյան, Հայ եկեղեցու պատմություն, մաս Ա, Հուսիկ վարդապետ Մովսիսեան, Հայաստանեայց առաքելական սուրբ եկեղեցու պատմություն</p>
6	Հայոց եկեղեցին Կիլիկիայում	<p>Հայոց եկեղեցին Մարաշում և Ծամնդավում: 1114թ. Սև լեռան եկեղեցական ժողովը: Կաթողիկոսական աթոռի տեղաթոխումը Հռոմկլա: Հայ եկեղեցու պայքարը բյուզանդական և կաթոլիկ եկեղեցու դեմ: Կիլիկիայի և բուն Հայաստանի եկեղեցական հակամարտությունը, հայ-լատին եկեղեցական հարաբերությունները, հայ-բյուզանդական եկեղեցական հարաբերությունները, Սսի և Աղանայի միարարական ժողովները: ՈՒնիթորներ և հակաունիթորներ</p>	2	<p>տե՛ս Մաղաքիա արքեպիսկոպոս Օրմանեան, Ազգապատում, հատոր 1, Եզնիկ Պետրոսյան, Հայ եկեղեցու պատմություն, մաս Ա, Հուսիկ վարդապետ Մովսիսեան, Հայաստանեայց առաքելական սուրբ եկեղեցու պատմություն</p>

--	--	--	--	--

12.2. Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Թեմա	Ուսումնասիրվող հարցեր	Ժամաքանակ	Մտուզման ձևը	Գրականություն ¹⁰
1	Հայոց եկեղեցին ռուսական տիրապետության ժամանակաշրջանում: Հայոց եկեղեցին առաջին աշխարհամարտի նախօրեին և տարիներին,	Ցարական կառավարության գաղութային քաղաքականությունը հայ ժողովրդի և հայ եկեղեցու նկատմամբ, Պոլոժենիե, հայ եկեղեցու գույքի բռնագրավումը Հայոց եկեղեցին և հայության ցեղասպանությունը, եկեղեցու որբախնամ գործունեությունը	2	Հարց ու պատասխան, իրավիճակային վերլուծություն, խնդիրի առաջադրում, խմբային քննարկում	Տե՛ս գրականության ցանկ 1-6
2	Հայոց եկեղեցին Հայրենական Մեծ պատերազմի տարիներին: Հայոց եկեղեցին և Սփյուռքը: Հայոց եկեղեցին արդի փուլում	Հայոց եկեղեցին Հայրենական Մեծ պատերազմի և հետպատերազմյան տարիներին: Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգեն Ա Պալճյանի գործունեությունը /1955-1994թթ./ Հայ եկեղեցին Սփյուռքում, եկեղեցու դերը հայրենիք-սփյուռք կապերի և հայապահպանության գործում	2	Հարց ու պատասխան, իրավիճակային վերլուծություն, խնդիրի առաջադրում, խմբային քննարկում	Տե՛ս գրականության ցանկ

¹⁰ Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

12.3. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Ինքնուրույն աշխատանքի թեմաները	Աշխատանքի տեսակը ¹¹	Ներկայացման ժամկետները	Ստուգման ձևը	Գրականություն ¹²
1.	Հայոց եկեղեցին և 5-րդ դարի ազատագրական պայքարը	Ռեֆերատ, կլոր սեղան, նախագիծ, խմբային աշխատանք, անհատական աշխատանք, զեկույց	կիսամյակի 8-րդ և 16-րդ շաբաթների ընթացքում	Գրավոր, բանավոր, թեստային,	1, 6
2.	Հայոց և վրաց եկեղեցիների պառակտումը	Ռեֆերատ, կլոր սեղան, նախագիծ, խմբային աշխատանք, անհատական աշխատանք, զեկույց	կիսամյակի 8-րդ և 16-րդ շաբաթների ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	2-4
3.	Աղանդավորական շարժումները Հայաստանում: Թոնդրակյաններ	Ռեֆերատ, կլոր սեղան, նախագիծ, խմբային աշխատանք, անհատական աշխատանք, զեկույց	կիսամյակի 8-րդ և 16-րդ շաբաթների ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	3, 5
	Պավլիկյան շարժումը Հայաստանում	Ռեֆերատ, կլոր սեղան, նախագիծ, խմբային աշխատանք, անհատական աշխատանք, զեկույց	կիսամյակի 8-րդ և 16-րդ շաբաթների ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	1.4
	Աղթամարի հակադարձ կաթողիկոսությունը	Ռեֆերատ, կլոր սեղան, նախագիծ, խմբային աշխատանք, անհատական աշխատանք, զեկույց	կիսամյակի 8-րդ և 16-րդ շաբաթների ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	5, 7
	Ունիթորներ և հակաունիթորներ	Ռեֆերատ, կլոր սեղան, նախագիծ, խմբային աշխատանք, անհատական աշխատանք, զեկույց	կիսամյակի 8-րդ և 16-րդ շաբաթների ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	4, 8
	Հովհան Օձնեցի	Ռեֆերատ, կլոր սեղան, նախագիծ, խմբային աշխատանք, անհատական աշխատանք, զեկույց	կիսամյակի 8-րդ և 16-րդ շաբաթների ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	2-4

¹¹ Տես 7-րդ կետի հինգերորդ պարբերությունը

¹² Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր. ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

Հայ-բյուզանդական եկեղեցական հարաբերությունները միջնադարում	Ռեֆերատ, կլոր սեղան, նախագիծ, խմբային աշխատանք, անհատական աշխատանք, զեկույց	կիսամյակի 8-րդ և 16-րդ շաբաթների ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	3, 5
Սիմեոն Երևանցի	Ռեֆերատ, կլոր սեղան, նախագիծ, խմբային աշխատանք, անհատական աշխատանք, զեկույց	կիսամյակի 8-րդ և 16-րդ շաբաթների ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	1.4
Դավիթ - Դանիելյան պայքարը	Ռեֆերատ, կլոր սեղան, նախագիծ, խմբային աշխատանք, անհատական աշխատանք, զեկույց	կիսամյակի 8-րդ և 16-րդ շաբաթների ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	5, 7
Կոստանդնուպոլսի հայոց պատրիարքարանը	Ռեֆերատ, կլոր սեղան, նախագիծ, խմբային աշխատանք, անհատական աշխատանք, զեկույց	կիսամյակի 8-րդ և 16-րդ շաբաթների ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	2-4
Մովսես Տաթևացի և հայոց եկեղեցու զարթոնքը	Ռեֆերատ, կլոր սեղան, նախագիծ, խմբային աշխատանք, անհատական աշխատանք, զեկույց	կիսամյակի 8-րդ և 16-րդ շաբաթների ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	3, 5
Ցարիզմի գաղութային քաղաքականությունը և հայ եկեղեցին	Ռեֆերատ, կլոր սեղան, նախագիծ, խմբային աշխատանք, անհատական աշխատանք, զեկույց	կիսամյակի 8-րդ և 16-րդ շաբաթների ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	1.4
Ներսես Աշտարակեցի	Ռեֆերատ, կլոր սեղան, նախագիծ, խմբային աշխատանք, անհատական աշխատանք, զեկույց	կիսամյակի 8-րդ և 16-րդ շաբաթների ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	5, 7
Մկրտիչ Խրիմյան /Խրիմյան Հայրիկ/	Ռեֆերատ, կլոր սեղան, նախագիծ, խմբային աշխատանք, անհատական աշխատանք, զեկույց	կիսամյակի 8-րդ և 16-րդ շաբաթների ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	2-4
Գևորգ 5-րդ Սուրենյանց	Ռեֆերատ, կլոր սեղան, նախագիծ, խմբային աշխատանք, անհատական աշխատանք, զեկույց	կիսամյակի 8-րդ և 16-րդ շաբաթների ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	3, 5

Գևորգ 6-րդ Չորեքյան/ 1938—1954/	Ռեֆերատ, կլոր սեղան, նախագիծ, խմբային աշխատանք, անհատական աշխատանք, զեկույց	կիսամյակի 8-րդ և 16-րդ շաբաթների ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	1.4
Դավիթ-Դանիելյան պայքարը: Հայ կաթողիկոսների միության խնդիրը: Պոլոժենիեն և եկեղեցական նոր վարչության կազմակերպումը:	Ռեֆերատ, կլոր սեղան, նախագիծ, խմբային աշխատանք, անհատական աշխատանք, զեկույց	կիսամյակի 8-րդ և 16-րդ շաբաթների ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	
Հայոց եկեղեցին առաջին աշխարհամարտի նախօրյակին և տարիներին: 1903թ. հունիսի 3-ի օրենքի կիրառումը և դրա հետևանքները:	Ռեֆերատ, կլոր սեղան, նախագիծ, խմբային աշխատանք, անհատական աշխատանք, զեկույց	կիսամյակի 8-րդ և 16-րդ շաբաթների ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Ստեփան Կերտող, Հայ եկեղեցին առաջին աշխարհամարտի տարիներին
Հայոց եկեղեցին Հայաստանի առաջին Հանրապետության տարիներին	Ռեֆերատ, կլոր սեղան, նախագիծ, խմբային աշխատանք, անհատական աշխատանք, զեկույց	կիսամյակի 8-րդ և 16-րդ շաբաթների ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	2-4
Հայոց եկեղեցին խորհրդային իշխանության հաստատումից հետո	Ռեֆերատ, կլոր սեղան, նախագիծ, խմբային աշխատանք, անհատական աշխատանք, զեկույց	կիսամյակի 8-րդ և 16-րդ շաբաթների ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Ստ. Սուրենյանց, Հայ առաքելական եկեղեցին ստալինյան բռնապետության օրոք,
Հայոց եկեղեցին Հայրենական Մեծ պատերազմի տարիներին	Ռեֆերատ, կլոր սեղան, նախագիծ, խմբային աշխատանք, անհատական աշխատանք, զեկույց	կիսամյակի 8-րդ և 16-րդ շաբաթների ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	1-6
Հայոց եկեղեցին հետպատերազմյան տարիներին: Վազգեն Ա կաթողիկոսի գործունեությունը	Ռեֆերատ, կլոր սեղան, նախագիծ, խմբային աշխատանք, անհատական աշխատանք, զեկույց	կիսամյակի 8-րդ և 16-րդ շաբաթների ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	2-4
Հայոց եկեղեցին և Սփյուռքը	Ռեֆերատ, կլոր սեղան, նախագիծ, խմբային աշխատանք, անհատական աշխատանք, զեկույց	կիսամյակի 8-րդ և 16-րդ շաբաթների ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Հայ սփյուռք» հանրագիտարան
Հայոց եկեղեցին արդի փուլում	Ռեֆերատ, կլոր սեղան, նախագիծ, խմբային աշխատանք, անհատական աշխատանք, զեկույց	կիսամյակի 8-րդ և 16-րդ շաբաթների ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	1-6

13. Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում¹³

Ռեսուրսի անվանումը	Ռեսուրսի անվանումը, քանակը, նկարագրությունը (անհրաժեշտության դեպքում)
Լսարան (հատուկ կահավորմամբ)	Լսարան,
Նյութեր լաբորատոր աշխատանքների համար	
Մարքեր, սարքավորումներ	համակարգիչ, պրոյեկտոր, Սմարթ գրատախտակ, տեսանյութեր, վավերագրական ֆիլմեր
Համակարգչային ծրագրեր	
Այլ	Քարտեզներ, բուկլետներ, տեղեկատվական նյութեր, պաստառներ

¹³ Նշվում են սարք-սարքավորումների, համակարգչային ծրագրերի նկարագրությունները և քանակը, որոնք անհրաժեշտ են տվյալ դասընթացի ուսումնական գործընթացը կազմակերպելու համար

14. Գնահատում

Համալսարանում գործում է բակալավրիատի, մագիստրատուրայի և ասպիրանտուրայի ուսանողների գիտելիքների պարբերական ստուգման և գնահատման բազմագործոնային համակարգ, որի կիրառման հիմնական նպատակներն են՝

- կազմակերպել ուսումնառության համաչափ աշխատանքային գործընթաց, ապահովել գիտելիքների համակողմանի ստուգում, խթանել ուսանողի ինքնուրույն աշխատանքը,
- իրականացնել ինքնուրույն առաջադրանքների, ընթացիկ ստուգումների (ստուգարքներ և քննություններ), ուսումնական գործընթացի այլ բաղադրիչների հաշվառում հետադարձ կապի արդյունավետ մեխանիզմների ներմուծման միջոցով՝ ի նպաստ ուսումնառության գործընթացի բարելավման:

Համալսարանում գնահատման գործընթացը կանոնակարգվում է համաձայն գործող կարգի¹⁴:

14.1. Գիտելիքների ստուգման և գնահատման բաղադրիչներն են՝

- ուսումնական գործընթացին ուսանողի մասնակցության աստիճանի գնահատում դասերին հաճախումների հաշվառման միջոցով՝ առավելագույնը 20 միավոր,
- գործնական (սեմինար) և լաբորատոր աշխատանքների ընթացքում նրա ակտիվության և հմտությունների հաշվառում և գնահատում ընթացիկ ստուգումների միջոցով՝ առավելագույնը գումարային 20 միավոր,
- ինքնուրույն աշխատանքների (անհատական առաջադրանքներ) հաշվառում և գնահատում առավելագույնը գումարային 20 միավոր,
- դասընթացի ենթաբաժինների և ծրագրով նախատեսված այլ առաջադրանքների կատարման և յուրացման ստուգում և գնահատում՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր,
- ստուգման արդյունքների ամփոփում գնահատման նշված բաղադրիչների արդյունքների հիման վրա և դասընթացի արդյունարար գնահատականի ձևավորում՝ առավելագույնը գումարային 100 միավոր:

14.2. Ուսանողների գիտելիքների ստուգում.

Դասընթացն ամփոփվում է ստուգարքով:

14.3. Հարցաշար (ըստ ծրագրի)

---

¹⁴«Վանաձորի Հ. Թումանյանի անվան պետական համալսարան» հիմնադրամի ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ» (ընդունված ՎՊՀ-ի գիտական խորհրդի կողմից 30.062022թ.),

«Հայ եկեղեցու պատմություն» առարկայի

1. Հայ եկեղեցու պատմության պարբերացումը: Քրիստոնեության ընդունման նախադրյալները Հայաստանում: Հայոց եկեղեցին 1-3-րդ դարերում
2. Քրիստոնեության ընդունումը Հայաստանում որպես պետական կրոն
3. Հայոց եկեղեցին 4-րդ դարում:
4. Ներսես Մեծի գահակալությունը:
5. 354թ. Աշտիշատի ժողովը:
6. Պապ թագավորը և հայոց եկեղեցին:
7. Հայոց եկեղեցին դավանաբանական դիրքորոշման շրջանում:
8. IV դարի եկեղեցական ժողովները և հայ առաքելական եկեղեցին
9. Հայոց եկեղեցին Արշակունյաց թագավորության մայրամուտին: Հայոց եկեղեցին և 5-րդ դարի ազատագրական պայքարը:
10. Հայոց եկեղեցին և Ջենոն կայսեր Հենոտիկոնը
11. Հայոց եկեղեցին դավանաբանական կռիվների հանգույցում:
12. 571թ. Հայ-բյուզանդական դավանական միության փորձը և դրա հետևանքները
13. Հայ և վրաց եկեղեցիների պառակտումը: Դվինի 607թ. ժողովը:
14. Հայ եկեղեցին պարսկա-բյուզանդական հակամարտության ոլորտում:
15. Հայ եկեղեցին արաբական գերիշխանության հաստատումից հետո:
16. Հայ եկեղեցու պայքարը բորբորիտների և մծղնեականության դեմ
17. Հովհան Օձնեցի: Դվինի 719թ. ժողովը: Հայ եկեղեցու պայքարը պավլիկյանների դեմ: Բյուզանդական եկեղեցու միության առաջարկությունները:
18. Արաբների դիրքորոշումը հայ եկեղեցու նկատմամբ, քրիստոնյաների հալածանքները:
19. Հայոց եկեղեցին Բագրատունյանց թագավորության շրջանում
20. Հայոց կաթողիկոսությունը Սեբաստիայում և Ծամնդավում: Գրիգոր Բ. Վկայասեր:
21. 1114թ. Շուղրի Կարմիր վանքի ժողովը և կաթողիկոսի ընտրության նոր կարգի սահմանումը: Կիլիկիայի և Հայաստանի եկեղեցական հակամարտությունը: Կաթողիկոսական աթոռի հաստատումը Հռոմկլայում:
22. Հայոց եկեղեցին 13-14-րդ դարերում: Անտիոքի լատին պատրիարքության ոտնձգությունները հայ եկեղեցու նկատմամբ:
23. Սսի 1307 և Աղանայի 1316թ. միարարական ժողովները: Ունիթորներ և հակաունիթորներ

24. Կաթողիկոսության վերահաստատումը Մայր Աթոռ սուրբ Էջմիածնում: Հայոց եկեղեցին 15-րդ դարում
25. Էջմիածնի 1547թ. Գաղտնի ժողովը:
26. Հայ եկեղեցին Շահ Աբասի արշավանքների շրջանում: Պարսկաստանի և Թուրքիայի քաղաքականությունը հայ եկեղեցու նկատմամբ:
27. Հայոց եկեղեցին 18-րդ դարում: Հայոց եկեղեցին և հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարի վերելքը: Միմեոն Երևանցու գործունեությունը
28. Ներսես Աշտարակեցու և Մկրտիչ Խրիմյանի գործունեությունը
29. Հայոց եկեղեցին առաջին աշխարհամարտի նախօրյակին և տարիներին
30. Ռուսաստանի քաղաքականությունն Անդրկովկասում և հայոց եկեղեցին: 1903թ. հունիսի 3-ի օրենքի կիրառումը և դրա հետևանքները:
31. Հայ եկեղեցին Մեծ եղեռնի տարիներին
32. Հայոց եկեղեցին Հայաստանի առաջին Հանրապետության տարիներին
33. Հայոց եկեղեցին Հայաստանում խորհրդային իշխանության հաստատումից հետո
34. Հայոց եկեղեցին Հայրենական Մեծ պատերազմի տարիներին
35. Հայոց եկեղեցին հետպատերազմյան տարիներին /1945-1980-ական թթ./:
36. Հայոց եկեղեցին և Սփյուռքը
37. Հայոց եկեղեցին արդի փուլում

14.4. Գնահատման չափանիշները¹⁵.

- Լսարանային պարապմունքներին մասնակցություն՝ առավելագույնը 20 միավոր
- Սեմինար պարապմունքներ՝ առավելագույնը 20 միավոր:
- Ընթացիկ ստուգումներ- գումարային առավելագույնը 40 միավոր
- Ինքնուրույն աշխատանքը՝ առավելագույնը 20 միավոր:

¹⁵ Լրացվում է ըստ ամբիոնի /դասախոսի որոշման

«ՎԱՆԱԶՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ»
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳՐԻՉ

Մասնագիտություն՝	<u>011401.00.6 – մասնագիտական</u> <u>մանկավարժություն/ պատմություն</u> <small>/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/</small>
Կրթական ծրագիր՝	<u>011401.18.6 – Պատմություն</u> <small>/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/</small>
Որակավորման աստիճան՝	<u>բակալավր</u> <small>/բակալավր, մագիստրատուրա/</small>

Վանաձոր 2022

Հեռակա ուսուցման համակարգ

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	Պ/բ- 036-Յայ եկեղեցու պատմություն			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	3 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	5-րդ տարի, 9-րդ կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	12	Դասախոսություն	8
	ն		Սեմինար	4
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	
	Ինքնուրույն	78		
	Ընդամենը	90		
Ստուգման ձևը	ստուգարք			
Դասընթացի նպատակը	<p>1. Ուսանողներին ծանոթացնել հայ առաքելական եկեղեցու ծագմանը և կազմավորմանը, քրիստոնեական ուսմունքի բարոյագիտական սկզբունքներին, հայոց եկեղեցու տեղին ու դերին ազգապահպանությանու հայապահպանության, ազգային-ազատագրական պայքարի ոգեշնչման և հայկական մշակույթի պահպանման գործում:</p> <p>2. Ուսանողներին հիմնարար գիտելիքներ հաղորդել հայ կաթողիկոսների գործունեության, երկրի հասարակական-քաղաքական կյանքում նրանց ունեցած ներդրման, ինչպես նաև առաքելական եկեղեցու՝ որպես հոգևոր կառույցի, համաշխարհային քրիստոնեության համատեքստում ունեցած առնձնահատուկ տեղի և դերի մասին:</p>			
Դասընթացի վերջնադրյունները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնադրյունները(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք</i></p> <p>Յայ եկեղեցու կազմավորման և զարգացման հիմնական փուլերի, Յայոց կաթողիկոսների, կաթողիկոսական աթոռների և աշխարհասփյուռ թեմերի գործունեության, միջնադարյան հայ մշակույթի զարգացման և պահպանման գործում, հայ ժողովրդի հասարակական-քաղաքական կյանքում, Յայաստանի ազատագրության հարցում հայ եկեղեցու և նրա նշանավոր գործիչների խաղացած դերի իացություն:</p> <p><i>Յմտություն</i></p> <p>Յայ եկեղեցու պատմությանը վերաբերող սկզբնաղբյուրներին և գիտական գրականության մեջ առկա հիմնական տեսակետների միջև կողմնորոշվելու և քննադատական մոտեցում ցուցաբերելու ունակության:</p> <p><i>Կարողունակություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • համադրել հայոց պատմության և հայ եկեղեցու պատմության առանքային խնդիրները • վերլուծել հայ եկեղեցու նշանավոր գործիչների վարքն ու գործունեությունը տվյալ պատմական ժամանակաշրջանում • համեմատել հայ եկեղեցու զարգացման փուլերն ու դրանց օրինաչափությունները • գնահատել հայ եկեղեցու խաղացած դերը հայ 			

	<p>ժողովրդի հասարակական-քաղաքական կյանքում, մշակույթի և հայապահպանության բնագավառում</p> <ul style="list-style-type: none"> • գնահատել Հայոց Մեծ Եղեռնի, ստալինյան բռնաճնշումների և քաղաքական այլ հալածանքների հետևանքով Հայ եկեղեցու կրած վնասները, կորուստները
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p>Թեմա 1. Հայ եկեղեցու պատմության պարբերացումը: Քրիստոնեության ընդունման նախադրյալները Հայաստանում: Հայոց եկեղեցին 1-3-րդ դարերում Թեմա 2. Քրիստոնեության ընդունումը Հայաստանում որպես պետական կրոն Թեմա 3. Հայոց եկեղեցին 4-րդ դարում: Թեմա 4. Հայոց եկեղեցին 5-րդ դարում Թեմա 5. Հայոց եկեղեցին 6-րդ դարում Թեմա 6. Հայոց եկեղեցին 7-րդ դարում: Թեմա 7. Հայոց եկեղեցին 8-9-րդ դարերում Թեմա 8. Հայոց եկեղեցին Բագրատունյանց թագավորության շրջանում Թեմա 9. Հայոց եկեղեցին Կիլիկիայում 11-12-րդ դդ. Թեմա 10. Հայոց եկեղեցին 13-14-րդ դարերում Թեմա 11. Կաթողիկոսության վերահաստատումը Մայր Աթոռ սուրբ Էջմիածնում: Հայոց եկեղեցին 15-րդ դարում Թեմա 12. Հայոց եկեղեցին 16-17-րդ դարերում Թեմա 13. Հայոց եկեղեցին 18-րդ դարում Թեմա 14. Հայոց եկեղեցին ռուսական տիրապետության շրջանում Թեմա 15. Հայոց եկեղեցին առաջին աշխարհամարտի նախօրյակին և տարիներին Թեմա 16. Հայոց եկեղեցին Հայաստանի առաջին Հանրապետության տարիներին Թեմա 17. Հայոց եկեղեցին Հայաստանում խորհրդային իշխանության հաստատումից հետո Թեմա 18. Հայոց եկեղեցին Հայրենական Մեծ պատերազմի տարիներին Թեմա 19. Հայոց եկեղեցին հետպատերազմյան տարիներին /1945-1980-ական թթ./: Թեմա 20. Հայոց եկեղեցին և Սփյուռքը Թեմա 21. Հայոց եկեղեցին արդի փուլում</p>
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Գնահատումն իրականացվում է բազմագործոնային համակարգով՝ 100 բալանոց սանդղակով, հետևյալ բաղադրիչների ներառմամբ.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ ուսումնական գործընթացին ուսանողի մասնակցության աստիճան, ✓ ինքնուրույն աշխատանքի կատարում, ✓ սեմինար պարապմունքներին ուսանողի մասնակցություն, ✓ ուսանողի կողմից դրսևորած ընթացիկ ակտիվություն, հմտություններ և կարողություններ, ✓ թեստային առաջադրանք պատասխանի ընտրությամբ կամ կարճ ազատ պատասխանով
<p>Գրականություն</p>	<p><i>Պարտադիր</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Մաղաքիա Օրմանյան, Ազգապատում, հատոր Ա-Գ, Բեյրութ, 1959, 1960, 1961 2. Մաղաքիա արքեպիսկոպոս Օրմանեան, Հայոց

	<p>եկեղեցին, Երևան, 1993</p> <p>3. Յուսիկ վարդապետ Մովսիսեան, Հայաստանեայց առաքելական Ս. եկեղեցւոյ պատմութիւն, Էջմիածին, 2008</p> <p>4. Վարդանյան Վրեժ Մկրտչի, Հայոց եկեղեցին վաղ միջնադարի քաղաքական խաչուղիներում, Վաղարշապատ, 2005</p> <p>5. Պետրոսյան Եզնիկ քահանա , Հայ եկեղեցու պատմություն, մաս Ա, Էջմիածին, 1990</p> <p>6. Տեր-Մինասյան Ե. Հայոց եկեղեցին, ուսումնասօժանդակ ձեռնարկ, Էջմիածին, 2014</p> <p>7. Հայ եկեղեցու սուրբ կաթողիկոսները, Էջմիածին, 2017</p> <p>8. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսներ, հանրագիտարան, Ս. Էջմիածին, 2008</p> <p><i>Լրացուցիչ</i></p> <p>1. «Քրիստոնյա Հայաստանե հանրագիտարան, Երևան, 2002</p> <p>2. Ավագ Հարությունյան, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիանի հասարակական և դիվանագիտական գործունեությունը 1918-1920թթ., Երևան, 2004</p> <p>3. Բալայան Մ., Հայոց Արևելից կողմանց եկեղեցին VI-XVդդ., Եր., 2003</p> <p>4. Դանիելյան Է. Հայաստանի քաղաքական պատմությունը և հայ առաքելական եկեղեցին 6-7-րդ դարերում, Եջրամ, 2000</p> <p>5. Դավթյան Հ., Մեզ անծանոթ Վարդանանց պատերազմը: Հայաստանյաց առաքելական եկեղեցին և մեր պատմության ընթացքը, Եր., 2007:</p> <p>6. Իսկանյան Վ., Հայ-բյուզանդական եկեղեցական հարաբերությունները 4-7-րդ դարերում, Եր., 1991</p> <p>7. Լեո, Հայ կղերական դիվանագիտությունը, «Անահիտե հայրենակցական բարեգործական ընկերության հրատարակ.</p> <p>8. Հակիրճ պատմություն և բացատրություն Հայաստանեայց առաքելական սուրբ եկեղեցու, Էջմիածին, 2012</p>
--	---